

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูป	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกรวิจัย	10
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	10
2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน	10
2.1.2 แนวความคิดของการมีส่วนร่วม	12
2.1.3 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม	15
2.1.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วม	17
2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน	18
2.1.6 ข้อจำกัดในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม	20
2.2 แนวความคิดการจัดการทรัพยากรน้ำ	21
2.2.1 บริบทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	21
2.2.2 การจัดการทรัพยากรน้ำ	23
2.2.3 การจัดการลุ่มน้ำ	25
2.2.4 แนวทางในการวางแผนโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำ	26

	2.3 นโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	28
	2.3.1 แนวความคิดในการกำหนดนโยบายหรือกฎหมาย	28
	2.3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544)	30
	2.3.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540	32
	2.3.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535	32
	2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	38
	3.1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่	39
	3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	40
	3.2.1 กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ	40
	3.2.2 กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ	40
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
	3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ	41
	3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ	42
	3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
	3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Secondary Data)	44
	3.4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study)	44
	3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	45
บทที่ 4	สภาพทั่วไปและปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำ	46
	4.1 ลักษณะลุ่มน้ำทางกายภาพ	46
	4.1.1 พื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง	46
	4.1.2 ลำห้วยสาขาของลำตะคอง	47
	4.1.3 พื้นที่อำเภอและลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำลำตะคอง	47
	4.1.4 ลักษณะภูมิอากาศทั่วไป	50
	4.1.5 น้ำฝน	50

4.2	การจัดแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำตามสภาพการใช้ประโยชน์	51
4.3	แหล่งน้ำและการจัดสรร	51
4.4	ความต้องการใช้น้ำอุปโภค-บริโภค	52
4.4.1	ความต้องการใช้น้ำจากชุมชน	53
4.4.2	ความต้องการใช้น้ำจากอุตสาหกรรม	53
4.4.3	ความต้องการใช้น้ำจากเกษตรกรรม	54
4.4.4	ความต้องการใช้น้ำจากการท่องเที่ยว	54
4.5	ปัญหาของลุ่มน้ำลำตะคอง	55
4.5.1	ปัญหาคุณภาพน้ำในลำตะคอง	55
4.5.2	ปัญหาน้ำท่วม	58
4.5.3	ปัญหาน้ำขาดแคลน	59
4.5.4	ปัญหาการแย่งชิงน้ำ	59
4.5.5	ปัญหารุกล้ำพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง	59
4.5.6	ปัญหาการพังทลายของดินในพื้นที่ลุ่มน้ำ	60
4.5.7	ปัญหาสภาพลำน้ำตื้นเขิน	61
4.5.8	ปัญหาอ่างเก็บน้ำตื้นเขิน	61
4.5.9	ปัญหาการให้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ	61
4.6	ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำลำตะคอง	62
4.7	บริบทของการจัดการทรัพยากรน้ำและการปรับตัวของชุมชนมหาชัย	67
4.7.1	ที่ตั้งชุมชน	67
4.7.2	ประชากร	67
4.7.3	อาชีพ	68
4.7.4	ประวัติชุมชน	68
บทที่ 5	การวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน	75
5.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	75
5.1.1	เพศของกลุ่มตัวอย่าง	76
5.1.2	อายุของกลุ่มตัวอย่าง	76
5.1.3	จำนวนปีที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคองของกลุ่มตัวอย่าง	76

5.1.4	บ้านของกลุ่มตัวอย่างที่ห่างจากลำตะคอง	77
5.1.5	ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	77
5.1.6	อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	78
5.1.7	ประโยชน์ที่ได้รับจากลำตะคองของกลุ่มตัวอย่าง	79
5.1.8	แหล่งน้ำที่ใช้ของกลุ่มตัวอย่าง	79
5.2	การรับรู้ปัญหาในการจัดการทรัพยากรน้ำ	80
5.2.1	แหล่งที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำที่พบเห็นมากที่สุด	80
5.2.2	ปัญหาของลำตะคองที่พบเห็นมากที่สุด	80
5.2.3	ช่องทางการรับรู้ข่าวสารในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลำตะคอง	81
5.2.4	การรับรู้รัฐธรรมนูญ	82
5.2.5	การรับรู้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8	83
5.2.6	การรับรู้ข้อคณะกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ลุ่มน้ำลำตะคอง	83
5.2.7	การรับรู้ข้อโครงการอาสาสมัครรักษาลำตะคอง	84
5.3	การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	84
5.3.1	สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำ	85
5.3.2	สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การทรัพยากรน้ำ	85
5.3.3	การมีส่วนร่วมในการรักษาลำตะคอง (ขุดลอก, เก็บขยะในลำน้ำ)	86
5.3.4	การมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้บริเวณริมฝั่งลำตะคอง	87
5.3.5	การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อการจัดการลำตะคอง	88
5.4	แนวคิดและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง	89
5.4.1	ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการปัญหาลำตะคอง	90
5.4.2	รูปแบบองค์กรในการจัดการปัญหาลำตะคอง	90
5.4.3	ศักยภาพในการจัดการขององค์กรร่วมที่ประกอบด้วยหน่วย งานราชการและประชาชนเพื่อการจัดการลุ่มน้ำลำตะคอง	91
5.4.4	การยอมรับซึ่งกันและกันของหน่วยงานราชการและประชาชน	91
5.5	การวิเคราะห์ข้อมูลประชาชนในชุมชนมหาชัย (Structured Schedule Interview)	92

5.5.1	ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	92
5.5.2	วิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับลำตะคอง	93
5.5.3	วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	95
5.5.4	แนวคิดและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง	95
5.5.5	สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย	96
5.6	การวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	97
5.6.1	ผลการวิเคราะห์แนวคิดกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน	97
5.6.2	ผลการวิเคราะห์แนวคิดกลุ่มอนุรักษ์ลำตะคองชุมชนมหาชัย	100
5.7	การวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)	102
5.7.1	ผลการวิเคราะห์แนวคิดของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครราชสีมา	103
5.7.2	ผลการวิเคราะห์แนวคิดของเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน	105
5.7.3	ผลการวิเคราะห์แนวคิดของกรรมการชุมชนมหาชัย	107
5.8	สรุปแนวคิดรวบยอดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน	110
บทที่ 6	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	113
6.1	สรุปผลการวิจัย	114
6.1.1	สภาพทั่วไปและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	114
6.1.2	สรุปข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม	117
6.1.3	สรุปแนวคิดรวบยอดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน	119
6.2	อภิปรายผล	121
6.2.1	สภาพปัจจุบันของปัญหา-อุปสรรคในการจัดการทรัพยากรน้ำ	121
6.2.2	โอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางกฎหมาย หรือแนวนโยบายต่าง ๆ	125
6.2.3	บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทรัพยากรน้ำ	127
6.2.4	การพัฒนาบทบาทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	127
6.3	ข้อเสนอแนะ	128
6.3.1	ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย	128

6.3.2 ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ	129
6.3.3 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย	129
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา	138
ภาคผนวก ข แบบสอบถามแบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา	145
ภาคผนวก ค แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา	147
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	76
ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	76
ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนปีที่อยู่ในพื้นที่ ลุ่มน้ำลำตะคอง	77
ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบ้านห่างจากลำตะคอง	77
ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	78
ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	78
ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับ จากลำตะคอง	79
ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งน้ำที่ใช้	79
ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งที่ก่อให้เกิด ปัญหามลพิษทางน้ำที่พบเห็นมากที่สุด	80
ตาราง 10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัญหาของลำตะคอง ที่พบเห็นมากที่สุด	81
ตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่องทาง การรับรู้ข่าวสาร ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลำตะคอง	82
ตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้รัฐธรรมนูญ	83
ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8	83
ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข้อคณะกรรมการ ฟื้นฟูและอนุรักษ์ลุ่มน้ำลำตะคอง	84
ตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข้อโครงการ อาสาสมัครรักษาลำตะคอง	84
ตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่าง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	85

ตาราง 17 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาเหตุที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	86
ตาราง 18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการรักษาลำตะคอง (ขุดลอก, เก็บขยะในลำน้ำ)	87
ตาราง 19 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้บริเวณริมฝั่งลำตะคอง	88
ตาราง 20 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อการจัดการลำตะคอง	89
ตาราง 21 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการปัญหาลำตะคอง	90
ตาราง 22 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบองค์กรในการจัดการปัญหาลำตะคอง	91
ตาราง 23 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศักยภาพในการจัดการขององค์กรร่วมที่ประกอบด้วยหน่วยงานราชการและประชาชนเพื่อการจัดการลุ่มน้ำลำตะคอง	91
ตาราง 24 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการยอมรับซึ่งกันและกันของหน่วยงานราชการและประชาชน	92

ณ

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 แสดงแผนที่ลุ่มน้ำลำตะคอง	49

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University